

De raadhuisdeuren, een historische puzzel

door Gerard Trienekens

In de lente van 2003 wordt het nieuwe gemeentehuis van Boekel aan het Sint Agathaplein geopend. Raadszaal, ontvangsthuis en alle overige ruimten zijn ingericht, en de ambtenaren krijgen een ruime werklocatie. Het plan is dat het bestuurscentrum straks weer gevestigd gaat worden in het oude raadhuis. Burgemeester, wethouders, secretaris en hun staf zullen daar kantoor houden. Het raadhuis uit 1931 moet wel eerst gerenoveerd worden.

Renovatie

Vóór de renovatie is het raadhuis al meer dan zeventig jaar in functie geweest. Wel zijn er in het verleden wat interne aanpassingen gedaan om meer werkplekken te creëren, maar technisch gezien is vooral het interieur compleet verouderd. Een Eindhovens architectenbureau wordt ingeschakeld om de aanstaande renovatie in goede banen te leiden. Samen met de gemeente maakt de architect de plannen, wat resulteert in een werkbeschrijving en tekeningen. Een plaatselijke aannemer wordt gevraagd hiervan een open begroting te maken en na goedkeuring van het budget door de gemeenteraad wordt het aannemingscontract gesloten. In het contract vraagt de gemeente de aannemer zo veel mogelijk met plaatselijke ondernemers samen te werken. Verder wordt afgesproken dat het werk direct na de zomervakantie begint en dat de oplevering plaats zal vinden in december.

Binnen gaat alles op de schop. De oorspronkelijke stijl wordt zoveel mogelijk gehandhaafd en aangepast aan de nieuwe functies. De buitenkozijnen worden grotendeels vervangen. De rechterzijgevel, waar het gesloopte kantoorgebouw uit begin jaren 1970 tegenaan was gebouwd, moet opnieuw opgetrokken worden. Alle pannen gaan eraf; ze worden gereinigd, gesorteerd en waar nodig aangevuld, waarna ze weer aangebracht worden.

In de maand voordat het werk van start zal gaan, ontmoeten de aannemer en de plaatselijke architect en raadslid Nico Arts elkaar bij toeval in het gemeentehuis. Uiteraard komt ook de aanstaande renovatie ter sprake. De Eindhovense architect heeft het in zijn renovatieplannen ook over het vervangen van de voordeuren. Deze deuren waren het gevolg van de aanbouw van het kantoorgebouw begin jaren 1970 en pasten absoluut niet bij de voorgevel. Als versiering had hij een paar gemetselde kolommen met daarop een betonnen luifeltje bedacht. Dat kan beter; daar zijn de twee Boekelse bouwkundigen het samen wel over eens. Niet veel later is het plannetje geboren om te onderzoeken of de oorspronkelijke situatie van vóór de jaren 1970, de spitsboogtoegang, hersteld kan worden.

Foto 1 links: Trouwfoto van Gerrit Marinussen & Miet van den Elzen, in de oude spitsboog-deuropening van het Boekels raadhuis, in 1954.

Foto 2 rechts: De rechthoekige dubbele toegangsdeur van ná de aan- en verbouwing van begin jaren 1970. Deze foto is van net vóór de aanvang van de raadsvergadering van sept. 1994 waarin beslist werd over het wel of niet behouden van het oude gedeelte van de melkfabriek aan de Julianastraat. Foto's: Heemkundekring.

Gemeenteopzichter Harrie van de Rijt vindt het een uitstekend idee; Nico Arts gaat informeren bij de gemeentelijke commissie, en aannemer Trienekens maakt een begroting. De gemeentelijke commissie is positief verrast met het initiatief en gaat akkoord. Nu krijgen de initiatiefnemers het druk, want er moet nog veel worden onder-

zocht. Zo zijn er geen detailtekeningen van de oude situatie; wel de oude geveltekening op kleine schaal uit 1931 van de oorspronkelijke architect Heijkants. Er zijn ook veel foto's van bruidsparen van vóór 1970, gefotografeerd direct na hun huwelijk op de stoep bij de (oude) ingang van het raadhuis.

De Boekelse gemeentehuizen

In de vroege jaren als zelfstandige gemeente (vanaf 1810) was er in Boekel nog geen behoefte aan een raadhuis, er was bijna geen personeel. De parttimeburgemeester, de secretaris-ontvanger en de veldwachter werkten van huis uit en de raadsvergaderingen werden in het café gehouden. Na enkele tientallen jaren werd onder burgemeester Peter van den Berg (burgemeester van Boekel van 1846-1863) door de gemeenteraad besloten een raadhuis te bouwen. In 1848 is het beeldige gebouwtje gereed en siert het vele jaren de dorpsstraat, vlak bij de toenmalige kerk. Vele jaren later, onder burgemeester Cornelis Schafrat (burgemeester van Boekel van 1929-1954) wordt het gebouw te klein. In 1930 valt het besluit: het oude raadhuis wordt gesloopt en op de zelfde plaats komt een nieuw gebouw. De gerenommeerde architect Heijkants uit Erp wordt verzocht een nieuw gemeentehuis te ontwerpen. Heijkants heeft vele werken onderhanden gehad; zo zijn meerdere paviljoens van Huize Padua ook van zijn hand. Het nieuwe raadhuis en deze paviljoens zijn overigens vandaag de dag rijksmonumenten. Na een voorspoedige bouw wordt in juni 1931 het prachtige raadhuis officieel geopend door de commissaris van de koningin van Noord-Brabant, Jhr. Van Rijckevorsel.

Foto 3. Boekels eerste raadhuis (1848-1930) op de plek van het huidige raadhuis. Links op de foto is nog net de oude Waterstaatskerk te zien (1832-1926). Foto ca. 1918; staat ook in Fotoboek 1, p.91 en 2, p.39.

Begin jaren 1970 is het ambtenarencorps te groot geworden voor het raadhuis. Er wordt besloten dat het pand rechts van het raadhuis gesloopt gaat worden om daar dan een fikse uitbreiding te realiseren. Tegen de bestaande rechtergevel van het raadhuis wordt een fantasieloos kantoorgebouw geplaatst, twee lagen hoog. Als ingang krijgt het een doorbraak naar het bestaande raadhuis. De keuze om via de voordeur van het raadhuis naar binnen te gaan brengt met zich mee dat de oorspronkelijke prachtige spitsboogtoegang gesloopt wordt en vervangen wordt door een rechthoekig dubbel deurkozijn. Functioneel, maar een schande voor het monumentale front.

In het begin van deze eeuw is het aantal ambtenaren weer zover gegroeid dat er weer uitgebreid moet worden. Onder burgemeester Driek van de Vondervoort (burgemeester van Boekel van 1998-2008) wordt het groots aangepakt. Het kantoorgebouw, de achterliggende brandweerkazerne en het voormalige Wit-Gele-Kruisgebouw gaan verdwijnen. Er komt een grote nieuwbouw langs de Meester van Hooffstraat met het front aan het Sint Agathaplein. Het oude raadhuis wordt bestuurscentrum, en met de nieuwbouw verbonden via een loopbrug. Het uit 1931 stammende raadhuis zal grondig worden gerenoveerd.

Foto 4. Het huidige (tweede) raadhuis van Boekel uit 1931, met rechts op de foto de 2-laags aanbouw uit begin jaren 1970, en in het midden van het oude gedeelte de rechthoekige dubbeldeurs ingang. Foto: Heemkundekring; 1994.

Beiers natuursteen in Boekels bos

Hoe ze er terecht zijn gekomen weet niemand meer, maar in de bossen nabij de voormalige scoutingblokhut Sancta Maria liggen al tientallen jaren grote betonachtige blokken, helemaal groen. Het blijken de natuurstenen aanzetstukken te zijn van de vroegere raadhuisvoordeur. Theo van den Elzen heeft ze onbedoeld bewaard en zijn nicht Keja stelt ze ter beschikking. Ze worden opgehaald en schoon gemaakt. Ze wegen 350 kg per stuk en zijn in goede staat en bruikbaar. De overige twintig granieten onderdelen zijn verdwenen.

Ook de oorspronkelijke deuren worden teruggevonden. Raadslid Jan Manders uit Venhorst, mede-eigenaar van De Schutboom, weet dat ze in Zeeland terecht zijn gekomen en in een boerderij verwerkt. Ze zijn niet te koop. Wel kunnen alle details worden vastgelegd. Harrie van de Rijt geeft aan, dat ze ook te laag zijn, lager dan de heersende norm en dus niet bruikbaar. De nieuwe spitsboog zal iets aangepast moeten worden; hij moet hoger worden.

Ook wordt onderzocht waar de natuursteen vandaan is gekomen. Een natuursteenbedrijf uit Utrecht dat bekend staat om zijn restauratiewerken bij onder meer het bisdom, stuurt een specialist. Hij weet vrijwel zeker dat het uit een groeve in het Beierse Fichtelgebirge is gekomen. Helaas is de groeve al vele jaren uitgeput en gesloten. Vrijwel identiek echter is het graniet Amarilla uit Italië.

Met de gegevens van de natuurstenen aanzetstukken, de details van de deuren, de foto's en de inmetingen ter plaatse, maakt architect Arts een nieuwe tekening op grotere schaal. Als deze tekening gereed is, kan de aannemer het werk op een grote plaat uittekenen, op ware grootte. Van deze mal komen alle ontbrekende gegevens: de precieze maatvoeringen van het ontbrekende natuursteen, de juiste maat van het getoogde voordeurkozijn en de deuren, en de schenkels voor het metselwerk.

Een schenkel is een tijdelijke houten constructie waar de metselaar overheen gaat metselen. Als alle benodigde onderdelen op het werk zijn afgeleverd, kan de opbouw van start gaan. Als eerste worden de oude granieten aanzetstukken zorgvuldig op maat gesteld, waarna het voordeurkozijn wordt geplaatst. Dan komen de vier schenkels op hun plaats. Na al dat stelwerk kan metselaar Cor Gijsbers aan zijn meesterstuk beginnen. De gevelstenen worden zorgvuldig op maat gezaagd op de mal, en laag voor laag groeit het metselwerk, precies passend in de voorgevel. Op de juiste plaatsen wordt het natuursteen aangebracht. Als het metselwerk gereed is, worden de schenkels verwijderd en komen de togen vol in zicht. Na het voegen worden de deuren geplaatst en heeft het gemeentehuis zijn monumentale aanzicht terug. Tenslotte worden de in de jaren zeventig verwijderde letters weer aangebracht. 'RAADHUIS BOEKEL' staat alweer sinds 2003 te pronken.

Bronnen:

1. Bouwbedrijf Trienekens; eigen archief.
2. Architect Nico Arts; eigen archief.
3. Architect E. Heijkants; bestektekening 1931.
4. Boekelse lokale omroepkring (Blok); lokale tv-uitzending 21-12-2003.

Foto's boven en onder, van links naar rechts:

5. De teruggevonden schoongemaakte natuurstenen aanzetstukken liggen klaar voor gebruik.
6. Na verwijdering van de gevelplaten van de rechthoekige dubbele toegangsdeur worden verwijderd.
7. De nieuwe spitsboog in opbouw.
8. Metselaar Cor Gijsbers bezig met het laatste stuk.
9. De nieuwe spitsboogtoegang is klaar; alleen het wapen van de gemeente Boekel moet nog worden bevestigd op de sluitsteen.

